

**QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC
THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH**
(Các nghiên cứu liên quan và đề xuất mô hình nghiên cứu
về quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt tại Việt Nam)

*MANAGING TEACHING ACTIVITIES IN THE ORIENTATION
OF DEVELOPING STUDENTS' COMPETENCIES*
(Related researches and suggest a research model of management
of teaching Vietnamese language in Viet Nam)

TRẦN THỊ NGỌC HIẾU

Nghiên cứu sinh chuyên ngành Quản lý giáo dục của Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh,
ngochieu77b@gmail.com

THÔNG TIN	TÓM TẮT
Ngày nhận: 07/6/2020 Ngày nhận lại: 15/6/2020 Duyệt đăng: 22/6/2020 Mã số: TCKH-S02T6-B28-2020 ISSN: 2354 – 0788 Từ khóa: dạy học phát triển năng lực học sinh, dạy học môn tiếng Việt, quản lý hoạt động dạy học, quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt. Key words: teach and develop student capacity, teaching Vietnamese, manage teaching activities, manage teaching Vietnamese subjects.	Bài viết đề cập đến một số nghiên cứu quốc tế liên quan đến quản lý hoạt động dạy học theo hướng phát triển năng lực học sinh. Qua đó, bài viết đề xuất mô hình nghiên cứu về quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt theo định hướng phát triển năng lực của học sinh tiểu học, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục tiểu học, đáp ứng yêu cầu đổi mới nền giáo dục Việt Nam trong giai đoạn hiện nay. ABSTRACT The article mentions a number of international studies related to managing teaching activities in direction of developing students' competencies. Thereby, the article proposes a research model for management of teaching Vietnamese language in the orientation of developing the competencies for elementary students, contributes to improving the quality of primary education, to meets the requirements of renovating Vietnamese education in the current period.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

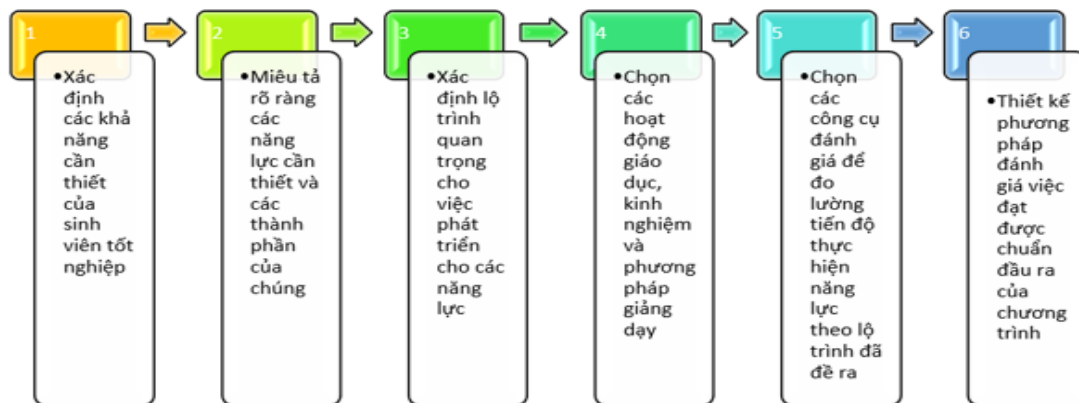
Thực hiện Nghị quyết số 29/NQ-TW, ngành giáo dục đang triển khai các giải pháp nhằm đổi mới căn bản nền giáo dục phổ thông, cụ thể với đề án đổi mới căn bản, toàn diện nội dung chương trình, sách giáo khoa. Một trong

những mục tiêu mà đề án muốn đạt được: chuyển từ mục tiêu truyền thụ kiến thức sang hình thành phẩm chất và năng lực cho người học. Để đề xuất hướng nghiên cứu và mô hình phân tích quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt theo định hướng phát triển năng lực học

sinh tại Việt Nam, chúng ta cần tìm hiểu tổng quan các nghiên cứu có liên quan đến quản lý hoạt động dạy học môn theo định hướng phát triển năng lực học sinh trong nước và quốc tế.

2. CÁC NỘI DUNG NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN

Ở mọi quốc gia trên thế giới, phát triển giáo dục luôn được coi là mục tiêu, con đường dẫn đến sự phát triển của mọi lĩnh vực kinh tế-văn hóa-xã hội. Trong công tác quản lý nhà trường phổ thông thì quản lý hoạt động dạy học là một nhiệm vụ trọng tâm, quan trọng, là bộ phận cấu thành chủ yếu của quản lý giáo dục. Việc tìm kiếm các xu hướng, quan điểm mới trong quản lý hoạt động dạy học là vấn đề luôn nhận được sự quan tâm của các nhà nghiên cứu trong và ngoài nước.

Hình 1. Các bước lập kế hoạch cho chương trình giảng dạy dựa trên năng lực

Các nhà giáo dục học Jackie Krause, Laura Portolese Dias and Chris Schedler (2015) đã hướng đến việc xây dựng các thang đo để đánh giá hiệu quả của việc giảng dạy dựa trên năng lực. Bằng nghiên cứu thực nghiệm, nhóm tác giả đã tiến hành khảo sát và xây dựng bảng đánh giá hiệu quả của việc giảng dạy dựa trên năng lực cụ thể như: Khả năng người học không chỉ có thể biết được mà còn có thể làm được; Các chương trình dựa trên năng lực tập trung vào việc học hơn là vào thời gian. Học tập lấy người làm trung tâm trên nguyên tắc linh hoạt và cá nhân hóa; Người học có thể học với tốc độ thay đổi và được hỗ trợ trong học tập; Sử dụng công nghệ cho việc

2.1. Các nghiên cứu về hoạt động dạy học theo định hướng phát triển năng lực của học sinh

Jason R Frank (2010) là một nhà giáo dục lâm sàng, quan tâm đến tất cả các khía cạnh của hệ thống đào tạo nghề y tế đã nêu ra các bước lập kế hoạch cho chương trình giảng dạy dựa trên năng lực: khi một chương trình đào tạo truyền thống thường bắt đầu bằng câu hỏi: “Người học cần biết gì?” hay “Chúng ta sẽ dạy người học như thế nào?” thì giảng dạy dựa trên năng lực được tổ chức xoay quanh câu hỏi: “Những khả năng nào cần thiết cho sinh viên tốt nghiệp?. Khả năng cần thiết được diễn đạt cụ thể thông qua các năng lực. Các bước công việc cho việc lập kế hoạch cho chương trình giảng dạy dựa trên năng lực được đề nghị như hình 1.

dạy và học; Tài nguyên học tập hiệu quả có sẵn bất cứ lúc nào và có thể tái sử dụng; Vai trò của giáo viên thay đổi linh hoạt; Đánh giá hợp lý, đáng tin cậy là thành phần chính yếu.

Tại Việt Nam, đã có nhiều tác giả nghiên cứu về hoạt động dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh ở các môn học khác nhau, cụ thể như:

Tác giả Nguyễn Đức Minh (2012) trong bài viết “Một số vấn đề về đánh giá theo kiến thức, kỹ năng và năng lực của học sinh” cho thấy việc đánh giá năng lực của học sinh đóng vai trò rất quan trọng, tác giả đã phân biệt hai thuật ngữ “học được” và “được học”, cụ thể: “được học”

là đề cập đến vấn đề kiến thức, kỹ năng và thái độ mà nhà trường cung cấp và hình thành cho người học và “học được” là tất cả những gì học sinh lĩnh hội được qua học tập trong nhà trường, gia đình và xã hội.

Tác giả Nguyễn Thị Lan Phương (2013) trong bài viết “Khung đánh giá năng lực hiểu biết toán học của Pisa”, tác giả đã nghiên cứu và đề xuất các năng lực cơ bản của học sinh ở độ tuổi 15 và tác giả đưa ra có 3 loại năng lực cơ bản đó là: đọc hiểu; hiểu biết toán học và hiểu biết khoa học.

Tác giả Nguyễn Thu Hà (2014) cho rằng giảng dạy theo năng lực là hướng phát triển tập trung vào đầu ra của quá trình dạy và học, trong đó nhấn mạnh người học cần đạt được các mức năng lực như thế nào sau khi kết thúc một chương trình giáo dục: Xây dựng các tiêu chuẩn đầu ra thể hiện rõ mục tiêu của giáo dục, thiết lập được các điều kiện và cơ hội để khuyến khích người học có thể đạt được các mục tiêu ấy.

Tác giả Bùi Mạnh Hùng (2014) hướng đến việc phác thảo những nét lớn của một chương trình Ngữ văn theo định hướng phát triển năng lực. Phác thảo này đề xuất đổi mới căn bản và toàn diện chương trình: từ quan niệm về đặc trưng môn học đến mục tiêu, nội dung, phương pháp dạy học và đánh giá kết quả học tập. Các nội dung chính yếu theo đề xuất của tác giả bao gồm: đặc trưng của môn học; mục tiêu giáo dục; Nội dung; phương pháp dạy học; đánh giá tập trung chủ yếu vào đánh giá năng lực đọc, viết, nói, nghe và năng lực tư duy của học sinh, phù hợp với hệ thống chuẩn cần đạt, đặt ra trong các bài học ở từng lớp.

Bùi Thị Oanh (2017) với bài viết “Phát triển năng lực học sinh trong dạy học lịch sử ở trường trung học phổ thông” tác giả đã nghiên cứu năng lực được hình thành và phát triển trong quá trình dạy học, tác giả mô tả cấu trúc năng lực gồm 7 thành tố: 1) Kiến thức, kỹ năng nhận thức (những tri thức nhân loại mà người học thu nhận được); 2) Kỹ năng thực hành và kinh nghiệm

sống của người học (có được trải qua quá trình trải nghiệm cuộc sống); 3) Thái độ (hứng thú, tích cực, sẵn sàng và chấp nhận thách thức, ...); 4) Động cơ học tập; 5) xúc cảm (Yêu thích khoa học, văn chương, nghệ thuật, ...); 6) Giá trị (yêu gia đình và bản thân, tự tin, ý thức, trách nhiệm,...); 7) Đạo đức (cách ứng xử trong gia đình và xã hội). Các thành tố này được đặt trong bối cảnh và tình huống thực tiễn (hình 2).

Hình 2. Các thành tố của năng lực cần thiết trong hoạt động dạy học

Nguyễn Thị Hồng Vân (2017) trong bài viết “Phát triển một số năng lực chung trong chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn” tác giả đã nêu các năng lực chung trong chương trình ngữ văn như: năng lực tự học và tự chủ, năng lực giao tiếp và hợp tác, năng lực sáng tạo và giải quyết vấn đề. Tác giả đã đề xuất việc phát triển năng lực giao tiếp trong môn học Ngữ văn gồm các kỹ năng thành phần và 15 chỉ số hành vi của năng lực giao tiếp. Ngoài ra, đề xuất khung dạy học phát triển năng lực của học sinh vào các môn học và đặc biệt trong nghiên cứu còn chỉ ra mức độ năng lực giao tiếp cho học sinh ở các cấp học.

Nguyễn Triệu Sơn và một số tác giả (2017) trong bài viết “Thực trạng của việc dạy học môn toán theo hướng phát triển năng lực của học sinh phổ thông ở tỉnh Sơn La”, tác giả đã dùng phương pháp nghiên cứu định lượng khảo sát 800 học sinh và 60 giáo viên dạy toán ở các

trường tiểu học, trung học cơ sở và trung học phổ thông của Tỉnh Sơn La để tìm hiểu về thực trạng của việc dạy học phát triển năng lực và nghiên cứu trong dạy học môn toán. Kết quả cho thấy giáo viên và học sinh còn lúng túng trong hoạt động dạy và học phát triển năng lực ở các khâu tổ chức và các hình thức dạy học, vì vậy việc dạy học này cần phải có sự quản lý từ cấp trên mới mang lại hiệu quả cao. Kiều Mạnh Hùng, Nguyễn Thanh Hưng (2018) trong bài viết “Dạy học môn Toán ở trường phổ thông theo hướng hình thành năng lực cho sinh viên” đã trình bày một số vấn đề về năng lực. Sự khác biệt trong hướng phát triển năng lực và dạy học theo hướng phát triển nội dung cho học sinh. Nhóm tác giả đã nêu ra nhóm gồm 7 đặc trưng cho việc dạy học môn Toán ở trường phổ thông theo hướng hình thành năng lực cho học sinh, bên cạnh đó giáo viên cần linh hoạt trong quá trình dạy học để phát huy tính chủ động của học sinh trong việc hình thành năng lực.

Ngô Quỳnh Nga (2018) trong bài viết “Xây dựng hệ thống bài tập dạy học hội thoại trong môn tiếng Việt nhằm phát triển năng lực giao tiếp cho học sinh tiểu học”, tác giả đã đề cập đến các bài tập liên quan đến phân môn tiếng Việt trong đó sẽ phát triển 2 nhóm năng lực: Nhóm tổ chất liên quan đến tâm lý và nhóm tổ chất liên quan đến hành động. Trong nghiên cứu này tác giả đã đưa ra hệ thống bài tập có liên quan: Phát triển năng lực văn bản; phát triển năng lực hành ngôn; phát triển năng lực ngôn ngữ xã hội và bài tập phát triển năng lực chiến lược. Bốn dạng bài tập nêu trên đã góp phần nâng cao năng lực giao tiếp của học sinh trong dạy học hội thoại ở môn tiếng Việt.

Tóm lại: các nghiên cứu liên quan đến hoạt động dạy học theo hướng phát triển năng lực chủ yếu ở các môn Toán và các năng lực như: năng lực giao tiếp, năng lực thực hiện. Có 1 số công trình đề xuất nghiên cứu việc xây dựng hệ thống bài tập để phát huy năng lực người học. Tuy nhiên, chưa có công trình nghiên cứu sâu về hoạt

động dạy học theo hướng phát triển năng lực môn tiếng Việt ở tiểu học.

2.2. Các nghiên cứu liên quan đến quản lý hoạt động dạy học theo hướng phát triển năng lực

Spillane và các cộng sự (2001) tác giả đã nêu quản lý hoạt động dạy học theo hướng phát triển năng lực thì vai trò lãnh đạo và quản lý nhà trường tập trung vào hiệu trưởng, đồng thời vai trò của hiệu trưởng cũng chính là người lãnh đạo và quản lý sự thay đổi đó trong nhà trường phổ thông. Tiếp theo, Murphy (2005) tác giả đã nêu trong thực tế vai trò cải tiến trường học được quản lý bởi các nhà quản lý cấp trung, chẳng hạn như trưởng phòng và điều phối viên bộ môn đã được khám phá cho một số thời gian. Tuy nhiên, gần đây, mối liên hệ giữa lãnh đạo giáo viên và nhà trường cải thiện đã được nêu bật và được hỗ trợ bởi bằng chứng cho thấy mối liên hệ giữa lãnh đạo chính và kết quả của học sinh là phần lớn gián tiếp.

Nghiên cứu của Trần Trung Dũng (2016) hướng đến mục tiêu đề xuất các giải pháp quản lý hoạt động dạy học ở trường trung học phổ thông theo định hướng phát triển năng lực học sinh, tác giả đề ra sáu nhóm giải pháp nhằm quản lý hoạt động dạy học ở trường trung học phổ thông theo định hướng phát triển năng lực học sinh, bao gồm: Kế hoạch hóa hoạt động dạy học; tổ chức hoạt động dạy học; xây dựng bộ tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động dạy học; bồi dưỡng nâng cao năng lực quản lý hoạt động dạy học.

Cần Văn Đa (2018) trong bài viết “Quản lý dạy học môn toán theo định hướng phát triển năng lực học sinh ở trường trung học cơ sở” đã nêu quản lý dạy học theo định hướng phát triển năng lực người học là quá trình nhà quản lý thực hiện các chức năng quản lý, tác động đến giáo viên, học sinh và các lực lượng giáo dục khác để triển khai hoạt động dạy học theo chương trình giáo dục, sử dụng các phương pháp dạy học theo quan điểm phát triển năng lực, chú ý tích cực hóa hoạt động trí tuệ của học sinh, rèn luyện năng lực giải quyết vấn đề.

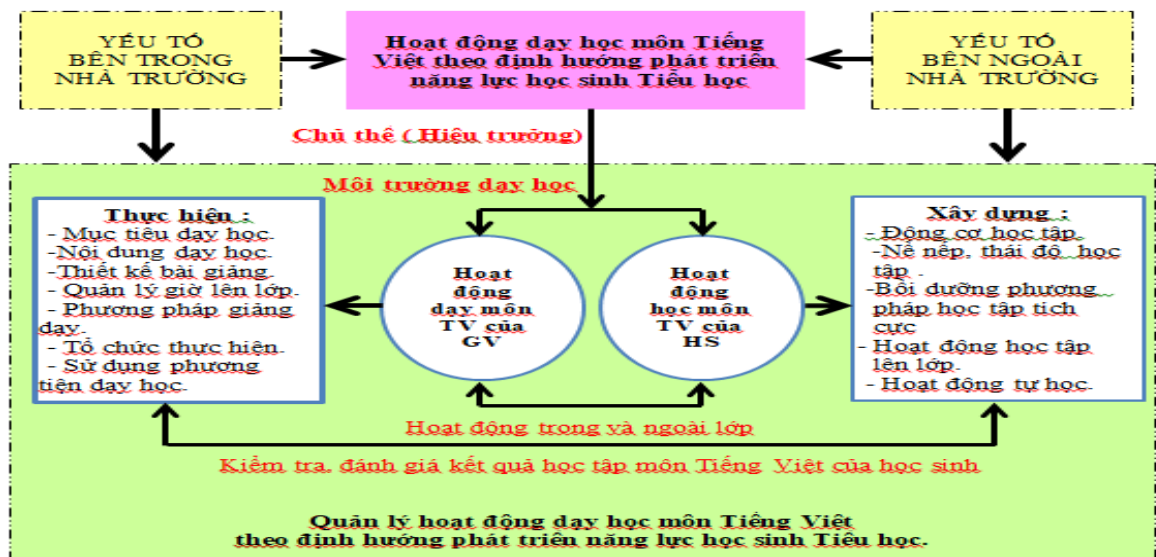
Nguyễn Thị Hạnh (2017) trong bài viết “Quản lý hoạt động dạy học môn Tiếng Anh theo phát triển năng lực thực hành” tác giả đã trình bày phương thức quản lý hoạt động dạy học môn Tiếng Anh trong nhà trường. Từ đó đề xuất các giải pháp đổi mới quản lý hoạt động dạy học môn Tiếng Anh theo hướng phát triển năng lực như: quản lý mục tiêu, đổi mới yêu cầu trong công tác quản lý.

Hoàng Thị Việt Hương (2018) trong bài viết “Thực trạng quản lý hoạt động dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh của hiệu trưởng các trường tiểu học quận Bình Thạnh, Thành phố Hồ Chí Minh” tác giả khẳng định dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh đã trở thành xu hướng chung của giáo dục quốc tế. Tác giả đã dùng phương pháp nghiên cứu định lượng với mẫu khảo sát gồm 246 cán bộ quản lý; 2019 giáo viên, qua kết quả nghiên cứu, tác giả chỉ ra quản lý hoạt động dạy học theo hướng phát triển năng lực học sinh của Hiệu trưởng ở các trường tiểu học quận Bình Thạnh,

thành phố Hồ Chí Minh còn hạn chế trong việc chỉ đạo tổ chuyên môn; lập kế hoạch theo định hướng phát triển năng lực học sinh, việc hỗ trợ cho hoạt động dạy học... còn nhiều hạn chế chưa đáp ứng được yêu cầu đề ra.

Tóm lại: Các nghiên cứu liên quan đến quản lý hoạt động dạy học theo hướng phát triển năng lực cho thấy vai trò của người lãnh đạo nói chung và của hiệu trưởng nói riêng đóng vai trò quan trọng trong việc nâng cao chất lượng. Các nghiên cứu hầu hết tập trung ở quản lý hoạt động dạy học các môn như: môn Tiếng Anh và môn Toán... Có 1 công trình nghiên cứu hoạt động dạy học theo hướng phát triển năng lực người học ở trường tiểu học quận Bình Thạnh, Thành phố Hồ Chí Minh nhưng chưa nghiên cứu hoạt động dạy học môn tiếng Việt theo hướng phát triển người học ở bậc tiểu học.

3. ĐỀ XUẤT MÔ HÌNH NGHIÊN CỨU QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC MÔN TIẾNG VIỆT THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH

Hình 3. Mô hình phân tích quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt theo định hướng phát triển học sinh tiểu học

Thông tư 32/2018/TT-BGDĐT ban hành Chương trình giáo dục phổ thông xác định: Môn Ngữ Văn ở trung học và môn tiếng Việt ở tiểu học góp phần hình thành, phát triển ở học sinh

những phẩm chất chủ yếu và năng lực chung và năng lực đặc thù. Năng lực chung bao gồm: năng lực tự chủ và tự học; năng lực giao tiếp và hợp tác; năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo. Năng

lực đặc thù bao gồm: năng lực ngôn ngữ và năng lực văn học.

Căn cứ trên các phân phân tích trên, bài viết đề xuất mô hình phân tích “Quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt theo định hướng phát triển năng lực học sinh tiểu học” như hình 3:

4. KẾT LUẬN

Tổng quan tình hình nghiên cứu cho phép đưa đến nhận định về khoảng trống trong nghiên cứu vấn đề thời gian vừa qua, đó là: vấn đề dạy học và quản lý hoạt động dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh đã được nhiều nhà nghiên cứu, nhà quản lý trong nước và quốc tế quan tâm. Đây là xu hướng đồng thời là giải pháp quan trọng để đổi mới giáo dục phổ thông. Tuy nhiên, các nghiên cứu trước đây chỉ tập trung vào giáo dục nghề nghiệp, rất ít hướng đến đối tượng giáo dục phổ thông và cụ thể cho

một chương trình giáo dục, một môn học cụ thể. Chưa có các nghiên cứu lý luận về hoạt động dạy học và quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt ở tiểu học theo định hướng phát triển năng lực học sinh.

Với quan điểm tiếp cận quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt theo định hướng phát triển năng lực học sinh tiểu học là sự tác động có chủ đích, hợp quy luật của chủ thể quản lý vào quá trình dạy học môn tiếng Việt nhằm đạt được mục tiêu quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt theo định hướng phát triển năng lực học sinh. Công tác quản lý bao gồm 3 nội dung nêu trên sẽ góp phần nâng cao chất lượng công tác quản lý hoạt động dạy học môn tiếng Việt tại các trường tiểu học, thực hiện thành công sự nghiệp đổi mới giáo dục phổ thông Việt Nam trong giai đoạn hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Boyatzis, R.E. (1982), *The Competent Manager: A model for Effective performance*, New York: Wiley.
2. Bùi Thị Oanh (2017), *Phát triển năng lực học sinh trong dạy học lịch sử ở trường trung học phổ thông*, Tạp chí giáo dục, số 420.
3. Davis, T.R.V. (1999), *Different Service Firms, Different Core Competencies*, Business Horizons.
4. Đặng Thành Hưng (2012), *Năng lực và giáo dục theo tiếp cận năng lực*, Tạp chí Quản lý giáo dục, số 43.
5. Lê Thị Bắc (2017), *Quản lý hoạt động dạy học môn ngữ văn theo định hướng phát triển năng lực học sinh tại trường trung học phổ thông Việt Đức*, Hà Nội, Tạp chí Quản lý giáo dục, số 3.
6. Nguyễn Thị Hồng Vân (2017), *Phát triển một số năng lực chung trong chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ Văn*, Tạp chí Khoa học giáo dục, Số 143.
7. Vũ Thị Ái Mỹ (2017), *Thiết kế bài tập phát triển năng lực nghiên cứu khoa học của học sinh trong dạy học sinh học*, Số 144.